

JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING AXLOQIY TARBIYASI MUAMMOSI

Raxmonova G.U.

Qarshi davlat universiteti dosenti

Tayanch so‘zlar: jismoniy tarbiya, dars, pedagogika, tarbiya, ta'lim, axloq, jarayon, tizim, muammo, o‘quvchi.

Ключевые слова: физическое воспитание, урок, педагогика, воспитание, образование, этика, процесс, система, проблема, ученик.

Key words: physical education, lesson, pedagogy, upbringing, education, ethics, process, system, problem, student.

РЕЗИОМЕ:

Mazkur maqola jismoniy tarbiya darslarida o‘quvchilarni axloqiy tarbiyalashi muammosi borasida fikrlar bayon etilgan.

РЕЗИОМЕ:

В данной статье рассматривается проблема нравственного воспитания учащихся на уроках физической культуры.

SUMMARY:

This article presents ideas on the problem of moral education of students in physical education classes.

Jamiyatimizda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, aholining, ayniqsa yosh avlodning jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan muntazam shug‘ullanishi uchun zamon talablariga mos shart-sharoitlar yaratish, sport musobaqalari orqali yoshlarda o‘z irodasi, kuchi va imkoniyatlariga bo‘lgan ishonchni mustahkamlash, mardlik va vatanparvarlik, ona Vatanga sadoqat tuyg‘ularini kamol toptirishga yo‘naltirilgan keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda [1]. Shu jihatdan olib qaraganda ta'lim jarayonida yosh avlodni sog‘lom turmush tarzini shakllantirish hamda ularni qator tarbiyaviy sifatlarini rivojlantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Ma'lumki, maktab bu - ta'lim-tarbiya o‘chog‘idir. Ammo, tarbiyaviy vazifalar asosan odobnoma darslari yoki darsdan tashqari sharoitlarga mo‘ljallab amalga oshiriladi, to‘g‘ri, bu pedagogik shart-sharoitlar, tarbiya vositalari muhim ahamiyatga ega ekanligini bildiruvchi jarayonlardir. Vaholanki, tarbiyaning maqsad va vazifalarini hal etishda asosiy tashkiliy shakl – bu darsdir.

O'quvchilarni tarbiyalash vazifalarini faqat odobnoma darslarida emas, har qanday fanni o'tish jarayonida amalga oshirish mumkin. Boshqacha qilib aytganda, ta'lim va tarbiya bu yaxlit, bir butun pedagogik jarayondir.

Boshlang'ich sinflarda barcha fanlarni o'qitishda didaktik maqsadlar bilan bir qatorda o'qituvchi tarbiyaviy maqsadini ham aniq belgilab olishi va ularni hal etishi lozim. Masalan, jismoniy tarbiya darslarida o'quvchilarni faqat jismoniy sifatlarini emas, balki bir vaqtning o'zida ularning ham ma'naviy, ham axloqiy, ham estetik sifatlarini tarbiyalash vositasi sifatida amalga oshiriladi. Shuningdek, boshqa tarbiyalar bilan ham yaqin aloqador bo'lib, bir-birlarini to'ldiradilar.

Jismoniy tarbiya jarayonida bolalar kuchli irodali fazilatlarini rivojlantiradilar (qat'iyatlilik, chidamlilik, jasorat, qat'iyatlilik va boshqalar). Bunga jasorat talab etadigan jismoniy mashqlar (gimnastika devoriga ko'tarilish, yugurishni boshlashdan baland sakrash, pastga tushish va hokazo) yordam beradi. Shu bilan birga, qoidalarga rioya qilish zarurati, o'rtoqlarning namunasi, bolalarni qo'rquvni engishga, vazminlikni namoyon etishga undaydi.[2]

Boshlang'ich maktab yoshining boshlanishi. Bu davr - bu bolaning psixofiziologik rivojlanishi, maktabda tizimli ta'lim olish imkoniyatini beradi. Avvalo, miya va asab tizimining ishi yaxshilanoqda. Fiziologlarning fikriga ko'ra, 7 yoshga kelib, miya yarim korteksi allaqachon etuk bo'lgan. Shu bilan birga, ushbu yoshdagi bolalarda aqliy faoliyatning murakkab shakllarini dasturlash, tartibga solish va nazorat qilish uchun javob beradigan miyaning eng muhim, xususan inson bo'limlari hali shakllanishini tugatmagan, buning natijasida korteksning subkortikal tuzilmalarga tartibga soluvchi va inhibe qiluvchi ta'siri etarli emas. Korteksning tartibga solish funksiyasining nomukammalligi bu yoshdagi bolalarga xos bo'lgan xulq-atvor, faoliyatni tashkil qilish va hissiy sohada namoyon bo'ladi: yosh maktab o'quvchilari osongina chalg'ishadi, uzoq vaqt konsentratsiya qila olmaydilar, hayajonli, hissiy.

Boshlang'ich maktab yoshida turli bolalarda psixofiziologik rivojlanish notekis bo'ladi. O'g'il va qizlarning rivojlanish sur'atlaridagi tafovutlar davom etmoqdi Tizimli (o'quv mashg'ulotlarini oddiydan murakkabga qarab) ta'limga o'tish bolalarning aqliy rivojlanishiga yuqori talablarni qo'yadi, bu hali yosh o'quvchilarda beqaror va charchoqqa qarshilik darajasi past bo'ladi.

Boshlang'ich maktab yoshida bolaning aqliy rivojlanishida ham muhim o'zgarishlar ro'y beradi: bilim sohasi sifat jihatidan o'zgartiriladi, shaxs sifatida shakllantiriladi, tengdoshlar va kattalar bilan munosabatlarning murakkab tizimi shakllanadi.

Maktabda o'qishni boshlash bolaning rivojlanishidagi ijtimoiy vaziyatni tubdan o'zgartirishga olib keladi. U "jamoat" subektiga aylanadi va hozirda ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan majburiyatlarga ega bo'ladi. Uni amalga oshirgan ishlar jamoatchilik tomonidan baholanadi.

Boshlang'ich maktab yoshidagi etakchi o'quv faoliyati. Tizimli ta'limga o'tish bolalarning yangi bilim ehtiyojlarini rivojlantirish, atrofdagi voqealikka faol qiziqish va yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish uchun sharoit yaratadi.

Kichik maktab yoshi - bu intensiv rivojlanish va bilim jarayonlarining sifatli o'zgarishi davri: ular bilvosita xarakterga ega bo'lishni boshlaydilar va ongli va o'zboshimchalik bilan harakat qiladi. Bola asta-sekin uning aqliy jarayonlarini o'zlashtiradi, idrokni, e'tiborni, xotirani boshqarishni o'rganadi.

Ushbu davrda xatti-harakatlarni ixtiyoriy ravishda tartibga solish qobiliyati sifat jihatidan o'zgaradi.

Boshlang'ich maktab yoshida atrofdagi odamlar bilan munosabatlarning yangi turi boshlanadi va shakllanadi. Voyaga etgan kishining shartsiz obro'si asta-sekin yo'qoladi, tengdoshlar bola uchun tobora muhim ahamiyat kasb etib va bolalar jamoasining roli tobora o'sib boradi.

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolarda quyidagilar seziladi:

- o'rganish motivlarini shakllantirish, barqaror bilim ehtiyojlari va qiziqishlarini rivojlantirish;
- samarali ish uslublari va amaliy ish ko'nikmalarini, tarbiya ko'nikmalarini rivojlantirish;
- individual xususiyatlar va qobiliyatlarni ochib berish;
- o'zini o'zi boshqarish, va o'z jamoadoshlarini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- o'zini o'zi munosib baholashni o'rgatish, o'ziga va boshqalarga nisbatan tanqidiylikni rivojlantirish;
- ijtimoiy me'yorlarni o'zlashtirish, axloqiy rivojlantirish;
- tengdoshlar bilan muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish, kuchli do'stona aloqalarni o'rnatish.

Ushbu jarayonda o'quv faoliyatining etakchi roli yosh o'quvchining boshqa mashg'ulotlarga (o'yin, mehnat elementlari, sport o'ynash, san'at va boshqalar) faol ravishda qo'shilishini istisno etmaydi, bu davrda bolaning yangi yutuqlari yaxshilanadi va mustahkamlanadi.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 3 июндаги “Жисмоний тарбия ва оммавий спортни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3031-сон Қарори.
2. Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Сост. И.В.Дубровина, А.М.Прихожан, В.В.Зацепин. – М.: Издательский центр «Академия», 1998. – 231 с.